

Thomas Merton

A SZERETETRŐL ÉS IGAZSÁGOSSÁGRÓL

Élet és életszentség címmel jelent meg Thomas Mertonnak, a világhírű lelkiéleti írónak új műve, amelyben a keresztény ember, és pedig elsősorban a világi ember életszentségének lehetőségét és megvalósításának módját tárgyalja. Alapvető gondolata, hogy a „lelki egyesülést Istennel” az élet mindennapi kötelességeiben és munkáiban kell kifejleszteni. Az alábbiakat ebből a nagyszerű könyvből vettük.

Az igazság az, hogy a szentségről alkotott fogalmunk kétértelmű és homályos, és ez talán azért van, mert a kegyelemről és a természetfölöttiről alkotott fogalmunk maga is zavaros. Az a mondasz, hogy a kegyelem „a természetre épít”, semmiképpen sem valami klisé, amit a lelkiélet félmegoldásainak mentségére eszeltek ki. Ez a szószerinti igazság, és amíg föl nem fogjuk, hogy mielőtt valaki szentté lehetne, mindenekelőtt embernek kell lennie, az ember tényleges állapotának teljes mivoltában és törekénységében, addig sohasem leszünk képesek megérteni a „szent” szó jelentését. Nemcsak a szentek voltak mind tökéletesen emberek, úgy, hogy szentségük gazdagította és elmélyítette emberségüket, hanem a minden szentek legszentebbje, a megtestesült Ige, maga Jézus Krisztus volt a legmélyebben és legtökéletesebben emberi lény, aki valaha is a föld színén élt. Jusson eszünkbe, hogy az emberi természet őbenne egészen tökéletes volt, és ugyanakkor teljesen hasonló a mi törekény és szenvedő természetünkhöz mindenben, kivéve a bűnt. Mármost mi a „természetfölötti”, ha nem üdvözülésünk rendje a megtestesült Igében és óáltala?

Ha „tökéleteseknek” kell lennünk, amint Krisztus tökéletes, akkor törekednünk kell olyan tökéletesen emberinek lenni, mint ő, hogy egyesíthessünk bennünket isteni lényével és megoszthassa velünk isteni fiúságát. Ezért az életszentség nem azt jelenti, hogy kevésbé legyünk emberek, mint a többi ember, hanem hogy fokozottabb mértékben legyünk azok. Amivel együtt jár a nagyobb képesség az érdeklődésre, szenvedésre, megértésre, rokonérzésre, s egyúttal a humorra, örömrre, az élet jó és szép dolgainak értékelésére. Ebből az következik, hogy karikatúra-sorsra van kárhozotatva az úgynevezett „tökéletességnek” az az útja, amely emberi értékeket rombol le vagy semmisít meg, csak azért, mert emberek, és azzal a céllal, hogy valaki elkülönítse magát a többi embertől, csodálat tárgyaként. A szentség ilyen karikírozása valójában bűn a megtestesülésbe vetett hit ellen. Megvetést mutat az emberiség iránt, amelyért Krisztus nem habozott meghalni a kereszten.

*

A keresztény tökéletesség útja egy személyes felszólítással kezdődik, amelyet Krisztus, az Úr intéz a keresztény emberhez a Szentlélek által. Ez a felszólítás hívás, „hívás”. Minden keresztény megkapja valamilyen módon.

Feleletünk Krisztusnak e hívására nem abból áll, hogy sok imát mondunk, sok kilencedet végzünk, vigiliagyertyákat égetünk a szentek szobrai előtt, vagy halat eszünk pénteken. De még abból sem, hogy jelen vagyunk a szentmisén, vagy bizonyos önmegtágadási gyakorlatokat végzünk.

Mindezek a dolgok nagyon jók lehetnek, ha a keresztény élet teljes összefüggésében tekintjük őket. Ebből az összefüggésből kiragadva elveszítetik vallásos jelentőségüket, üres gesztusokká válhatnak.

Feleletünk Krisztus hívására azt jelenti, hogy föl vesszük keresztünket; ez viszont azt, hogy vállaljuk felelősségünket, hogy mindenben az Atya akaratát kell keresnünk és megtennünk. Ez volt valóban Krisztus földi életének, halálának és feltámadásának egész lényege. Életünknek ezért mindenestül az Atya akaratára kell központosulnia.

*

Az isteni akarat föl ismerésének keresztény módja nem valami elvont logikai művelet. De nem is pusztán szubjektív dolog. A keresztény ember egy élő test tagja, és Isten akaratát aszerint ismeri föl, hogy milyen a kapcsolata a test többi tagjával: minthogy mindnyájan egyesek vagyunk, mint „egymás tagjai”, Isten élő, üdvözítő akarata titokzatos módon egymáson keresztül jut tudomásunkra. Mindannyiunknak szükségünk van egymásra, mindannyian kiegészítjük egymást. Isten akarata ebben a kölcsönös egymásra utaltságban található meg.

A keresztény „metódus” tehát nem rituális szabályok és aszketikus gyakorlatok bonyolult sorozata. Hanem mindenekfölött a spontán szeretet erkölcstana, amelyet a keresztény ember és testvére között fennálló tényleges rokonság diktál. És a keresztény embernek bizonyos értelemben minden ember: testvér. Egyesek jelenleg láthatóan tagjai Krisztus Testének. De lehetőség szerint minden ember tagja ennek a testnek; és ki mondhatja meg biztosan, hogy a nem-katolikus vagy nem-keresztény nem igazult-e meg valami rejtett módon Istennek benne lakó Lelke által, és ezért — ha nem is láthatóan és nyilvánvalóan — nem igazi testvér-e „Krisztusban”?

Isten akarata ezért a keresztény ember számára mindenekfölött a szeretet parancsában nyilvánul meg.

*

Az a mérték, amely szerint áldozatainkat értékelhetjük és megítélhetjük, a szeretet. Tehát nem éppen az számít, mibe kerül nekünk az áldozat, hanem hogy mivel járul hozzá mások és az egyház javához. Az áldozat mértéke nem a ránk rótt gyötrelmek mennyisége, hanem hogy milyen ereje van választófalak ledöntésére, sebek gyógyítására, a rend és egység helyreállítására Krisztus Testében.

*

Megtagadni magunkat a szó legteljesebb értelme szerint azt jelenti, hogy lemondunk nemcsak arról, amink van, hanem arról is, amik vagyunk, — hogy nem saját vágyaink és ítéletünk szerint élünk, hanem Istennek rólunk való akarata szerint. A keresztény önmegtágadás így lényünk legbensőbb mélységeibe hatol be.

A keresztény életszétszétben egy bizonyos emberi gyöngeség és tökéletlenség mindenestül összefér Isten tökéletes szeretetével mindaddig, amíg valaki alázatot merít saját nyomorúságának megtapasztalásából, és így megtanul mindig teljesebben és tökéletesebben bízni Isten kegyelmében. Klasszikus példa erre Szent Pál.

Ez nem azt jelenti, hogy a keresztény ember nem érhet el nagyon valószínű és viszonylagosan tökéletes békességet már a jelen életben is. Bi-

zonyára mindannyiunknak lehet és kell harcolnunk, hogy elérjük a szív nyugalmát és megszabaduljunk a rendetlen szenvedélytől.

A békét azonban nem lehet elérni nyers erőszakkal és vágyaink erőszakos, zsarnoki elnyomásával. A béke nem az erőszak műve, hanem a szeretet gyümölcse.

Az érett keresztény számára normális és szükségszerű dolog, hogy egyszer-másszor szembe kell néznie a keresztények elkerülhetetlen tökéletlenségeivel, — a másokéival éppúgy, mint a magáéival. Keresztény ember részéről tisztességtelen és egyben hitetlen magatartás azt képzelni: egyetlen mód az egyházba vetett hitének megőrzésére, ha meggyőzi magát, hogy az egyház életében és tevékenységében minden, mindig, minden tekintetben, minden időben ideális. Itt a történelem, hogy az ellenkezőjét bizonyítsa. Sajnos igaz, hogy még keresztény emberek is, egy vagy más okból, sőt talán magának Istennek és az ő igazságának nevében, ragaszkodhatnak az előítéletek, a tehetetlenség és a szellemi bénultság finom formáihoz. Komoly erkölcsi rendetlenség és igazságtalanság is lehet ott, ahol a szentségnek kellene érvényesülnie. Biztos, hogy az egyház maga sohasem tanít tévedést és sohasem mozdít elő igazságtalanságot. De hívei különböző módokon használhatják fel tanítását és fegyelmét, hogy olyan helyzetbe sáncolják el magukat, amely előnyösnek látszik rájuk nézve, de valójában sok hamis, tisztességtelen és igazságtalan elemet tartalmaz. Vagy egyszerűen belegyakorolhatják magukat abba, hogy ne vegyék tudomásul az egyház tanításának igazi jelentőségét, és így elmulasztják azt a kötelességüket, hogy fenntartsák az igazságot és igazságosságot, akár lelki síkon, akár magában a társadalomban.

A kereszténynek meg kell tanulnia, hogyan nézzen szembe ezekkel a problémákkal az igazság és Isten egyházának dicsősége iránti őszinte és alázatos gonddal. Meg kell tanulnia, hogyan segíthet ezeknek a hibáknak kijavításában anélkül, hogy tapintatlan vagy lázadó túlbuzgóságba esnék. A fennhéjzás sohasem a kegyelem jele.

Egyes keresztények képtelenek rá, hogy ezzel a feladattal közvetlenül szembenézzenek: még a létezését sem tudták teljesen elismerni. De nem menekülhetnek meg a szívüket gyötrő kintől. Talán nem ismerik a forrását, de tépi a lelküket. Mások elismerik, hogy látják, amit látnak: de ez komoly botránnyá válik bennük. Fellázadnak a helyzet ellen, elítélik az egyházat, sőt az is felöltik bennük, hogy szakítsanak vele. Nem fogják föl, hogy most közelítették meg keresztény hivatásuk igazi értelmét és most kerültek olyan helyzetbe, hogy meghozhatják azt az áldozatot, amit felnőtt keresztény férfiaktól és nőktől el lehet várni: a tökéletlenség és hiányosság realiztikus elfogadását önmagukban, másokban és legjobban szeretett intézményeikben.

Szembe kell nézniük a tökéletlenségek valóságával azért, hogy lássák: az egyház nemcsak arra való, hogy mindent megtegyen értük, hogy megteremtse számukra a béke és biztonság kikötőjét, hogy passzív állapotban megszentelje őket. Ellenkezőleg: ideje, hogy saját szívük véréből adjanak közösségüknek és tevékenyen és nagylelkűen résztvegyenek minden küzdelemben. Ideje, hogy feláldozzák magukat másokért, még ha látszólag talán nem is nagyon méltóak már erre.

A keresztény „tökéletesség” nem egyszerűen erkölcsi kaland, vagy olyan teljesítmény, amellyel az ember büszkélkedhet. Isten adománya az, amelynél a lelket a Fiú által, a Szentlélek közreműködésével az isteni titok

rejtett mélységébe vonja. Kereszténynek lenni tehát annyit jelent, mint átadni magunkat egy mélyen misztikus életnek, mert a kereszténység kiemelkedő módon misztikus vallás. Ez persze nem azt jelenti, hogy minden keresztény ember „misztikus”, vagy annak kell lennie, a szó mai, szakszerű értelmében. De igenis jelenti azt, hogy minden keresztény az isteni lét teljességgel misztikus kinyilatkoztatásának és közlésének keretei között él, vagy kellene élnie. A keresztény olyan valaki, akinek élete és reménye Krisztus titkába központosul.

*

Egész keresztény életünk a Szentlélekkel való egyesülés élete és hűség az isteni akarathoz lényünk mélységeiben. Ezért az igazság élete, a teljes lelki őszinteség, és ez hőseies alázatot foglal magába. Mert az igazságnak, akárcsak a szeretetnek, otthon kell kezdődnie. Nemcsak hogy olyannak kell látnunk magunkat, amilyenek vagyunk, minden semmisségünkben és jelentéktelenségünkben; nemcsak hogy meg kell tanulnunk szeretni és értékelni saját ürességünket, hanem teljesen el kell fogadnunk életünk valóságát úgy, amint van, mert éppen ezt a valóságot akarja Krisztus magára venni, ezt alakítja át és szenteli meg saját képére és hasonlóságára.

Ha képesek vagyunk arra, hogy megértsük a rossz jelenlétét magunkban, akkor elég nyugodtak és tárgyilagosak vagyunk ahhoz, hogy türelmesen bánjunk vele, bízva Krisztus kegyelmében.

*

Nincs szeretet igazságosság nélkül. Túlságosan gyakran úgy gondolunk a szeretetre, mint valami erkölcsi fényűzésre, mint olyan valamire, aminek gyakorlását elhatároztuk, és ami érdemszerző Isten előtt, ugyanakkor pedig bizonyos fajta belső szükségletet is kielégít, hogy „jók legyünk”. Az ilyen szeretet éretlen, sőt adott esetben teljességgel szembe kerülhet az igazsággal. Az igazi szeretet a másik ember szükségleteivel való mélyesleges törődést is magába foglalja. Nem valami erkölcsi önkielégülés, hanem szigorú kötelesség. Krisztus és a Lélek törvénye kötelez, hogy törődjem testvérem szükségével, mindenekfölött a legnagyobbal: szeretet-éhségével. Mennyi rettenetes probléma származik az osztályok, nemzetek és fajok viszonya terén a modern világban a szeretet szomorú hiányából! S ami mindennél rosszabb, ez a hiány nagyon is világosan jelentkezik azok között, akik kereszténynek vallják magukat! Sőt ismételten a kereszténységgel próbálták igazolni az igazágtalanságot és gyűlöletet!

A szeretetről alkotott rövidlátó és visszás fogalom készíti arra a keresztényeket, hogy megelégedjenek az irgalmasság jelképes cselekedeteivel a pusztán jóakaratot kifejező gesztusokkal. Az ilyenfajta szeretetnek azonban nincs valódi hatalma a szegények megsegítésében: amit elér, csupán annyi, hogy hallgatólagosan megbocsátja a társadalmi igazságtalanságot és segít fenntartani az állapotokat úgy ahogy vannak, — segít szegénységben meghagyni az embereket. Napjainkban a szegénység és szenvedés problémája mindenki gondja lett. Nem csukhatjuk be tovább a szemünket a világon mindenütt, még a leggazdagabb nemzeteknél is jelentkező nyomor előtt. A keresztény embernek szembe kell néznie a ténnyel, hogy ez a kimondhatatlan szegénység semmiképpen sem „Isten akarat”, hanem gyorsan fejlődő világunk hozzánemértésének, igazságtalanságának, gazdasági és társadalmi zűrzavarának következménye. Nem

lehet nem tudomásul venni ezeket a dolgokat azon az alapon, hogy tehetetlenek vagyunk és semmivel sem tudunk hozzájárulni a helyzet jórafordulásához. A szeretet és igazságosság követeli minden kereszténytől, hogy tevékeny gonddal törekedjék megjavítani az ember helyzetét a világban. Ez a kötelezettség legalábbis abban áll, hogy tudatára ébredünk a helyzetnek és saját lelkiismeretünket az így fölvetődő problémák szerint alakítjuk. Nem azt várják tőlünk, hogy megoldjuk a világ valamennyi problémáját; de az embernek tudnia kell, mikor tehet valamit a szenvedés és szegénység enyhítésére, és rá kell jönnie, mikor működik közre burkoltan a szenvedést és szegénységet meghosszabbító, vagy fokozó rosszban. Mászóval: a keresztény szeretet nem reális többé, ha nem kíséri a társadalmi igazságossággal való törődés.

Mit használ, ha szemináriumokat tartunk a Misztikus Test tanáról és a szent liturgiáról, de ugyanakkor egyáltalán nem törődünk a Krisztus tagságára elhívott milliók szenvedésével, elhagyottságával, betegségével és időelőtti halálával? Altathatjuk magunkat azzal, hogy mindez a szegénység és szenvedés nagyon távol van a mi hazánktól; de ha megismer-nénk és megértenénk kötelezettségeinket Afrikával, Dél-Amerikával és Ázsiával szemben, nem lennénk olyan önelégültek. Mindazonáltal nem is kell saját határainkon (Amerika; a ford. megj.) túlra néznünk, hogy bőven találjunk emberi nyomorúságot nagyvárosaink nyomornegyedeiben és kevésbé kiváltságos falusi területeken. Mit teszünk ezzel kapcsolatban?

Nem elég a zsebünkbe nyúlni és odaadni egy kis alamizsnát. Nemcsak tulajdonunkat kell adnunk testvérünknek, hanem önmagunkat. Amíg vissza nem nyerjük ezt a szeretet iránti alapvető fogékonyságot, nem érthetjük meg a keresztény tökéletesség teljes mélységét.

BARSY IRMA VERSEI

A VÁLASZ

*Évek suhannak. Már sohase lázadsz.
Derűs nyugalmát lelked megtalálja.
Igent mondasz az Úr akaratára
s minden kérdésre készen áll a válasz.*

CSILLAGOKKAL JÁTSZOM

*Csendes a tópartnál a csónak
a kezed ujjaimmal játszik.
Újhold varázsos éjszakáján
a tó vizén csillag virágozik.*

*Csillagvirágok: más világok
a képzeletnek nincs határa —
csillagos, égi szerelemmel
belelézom az éjszakába.*

*Mig hanyattfekve ringatózom
hullámok hátán nyári éjben
egy óriási Szem vigyázza
könnyen veszendő csöppnyi létem.*

*Hogy visszavigy a biztos partra,
a csónakkal már jössz utánam.
Fogom kezed.*

*S oly messze vagy már,
mint csillagok az éjszakában.*